

ISSN: 2757-6000

Doç. Hatice KETEN

Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi

haticemelis@gmail.com, ORCID: 0000-0001-9136-4894

MARI KATAYAMA'NIN YAPITLARINDA ÇAĞDAŞ SANATIN DİNAMİKLİĞİ

Özet

Sanatın etkileyici bir dinamizm barındıran ifade gücü, çağdaş sanat üretimlerinde çeşitli biçimselliklerle buluşmaktadır. Sanatçıların yaratım sürecinde etkili olan konular arasında, kimi zaman bireysel kimi zamanda toplumsal olgu veya olaylar öne çıkmaktadır. Dolayısıyla sanat, insanın kendini ifade ettiği ve ötekiyle iletişim kurduğu içsel bir alanın yansımasına dönüşmektedir. Bu makalede, Japon sanatçı Mari Katayama'nın eserlerinde fiziksel görünüşünü nasıl gösterdiği ve çağdaş sanat anlayışında sanatçı bedeninin nasıl ele alındığını değerlendirmek amaçlanmıştır. Sanatçının doğuştan sahip olduğu bedensel özelliği, sanatsal yaratıcılığının kökenini oluşturmaı açısından dikkat çekici niteliktedir. Sanat yoluyla bireyin kendini tanıma yolculuğunda eserlerde çeşitli göstergelerin varlığı görülmektedir. Bir öge olarak sanatçı bedeninin eserin merkezinde yer alması, çağdaş sanat kapsamında ve anlayışında görülen bir yaklaşım olmuştur. Performans sanatının fotoğraflarla buluşmasına paralel olarak, sanatçı kendini de performatif bir düzlemden sahneye koymuştur. Beden, ilham alındığı kadar ilhamın kendi olabilecek varlığın ta kendisi olmuştur. Bu makale, nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim deseninde çalışılmış olup, çalışmanın ana temasını oluşturan Mari Katayama'nın yapıtları, çağdaş sanat anlayışında ele alınmıştır. Sonuç olarak sanat, monolog ve diyaloglar arasında kurulan birer köprü niteliği taşıyan bir konuma sahiptir.

Anahtar Kelimeler: Çağdaş Sanat, Enstalasyon, Fotoğraf, Mari Katayama, Sanat.

THE DYNAMICS OF CONTEMPORARY ART IN MARI KATAYAMA'S WORKS

Abstract

The expressive power of art, which has an impressive dynamism, meets various formalities in contemporary art productions. Among the subjects that are effective in the creative process of artists, sometimes individual and sometimes social facts or events come to the fore. Therefore, art turns into a reflection of an inner space where people express themselves and communicate with the other. In this article, it is aimed to evaluate how the Japanese artist Mari Katayama shows her physical appearance in her works and how the artist's body is handled in the understanding of contemporary art. The innate bodily feature of the artist is remarkable in terms of forming the origin of her artistic creativity. The existence of various indicators in the works is seen in the journey of self-knowledge of the individual through art. The fact that the artist's body is at the center of the work as an element has been an approach seen in the scope and understanding of contemporary art. Parallel to the meeting of performance art with photographs, the artist also staged herself on a performative plane. The body has become the very being that can be the inspiration itself as much as it is inspired. This article has been studied in the phenomenology pattern, which is one of the qualitative research methods, and the works of Mari Katayama, which constitutes the main theme of the study, are discussed in the understanding of contemporary art. As a result, art has a position as a bridge between monologues and dialogues.

Keywords: Contemporary Art, Installation, Photography, Mari Katayama, Art.

1. GİRİŞ

Çağdaş sanatta kendine has hikayeleri bulunan sanatçıların varlığı görülmektedir. Bunlardan biri olan Japon genç sanatçı Mari Katayama, ilgi çekici yapıtlarıyla gözleri üzerine çekmeyi başarmıştır. Sanatın diyalog içeren yönü ile sanatçı ve eseri arasındaki bağın kökenlerini araştırmaya yönelten bir düşünceyi harekete geçirmektedir. Çağdaş sanatta sanatsal sürecin parçasına dönüşen performans, fotoğraf ve hazır nesnelere Mari Katayama'nın yapıtlarında açık bir dille buluşarak sanatının uygulama alanını oluşturmaktadır.

1950'li yıllardan sonra sanat alanlarında disiplinlerarası yaklaşımın hüküm sürmesi ve sanatsal söylemin kavramsal, iç ve dışa dönük mesajları ileten bir bütüncüllüğün önem kazanması söz konusudur. Çağdaş sanat anlayışına bağlı olarak ifadeyi ortaya koyma eylemi, deneyim ve deneyselliklerle zengin bir alana yayılmıştır. Sanatçı, sanatını oluştururken hem özgürleşir hem de sanat yapıtının oluşum sürecinde deneyimlenen, değişen, dinamik, hareketli bir alanda kendini bulur. Günümüz dünyasının giderek yapay ve kaotik yaşantılar içinde, sanatçıların içsel dünyalarına daha derinden yönelmeleri doğal bir yaklaşım gibi görülmektedir. Sanatçılar, kendi dünyalarını ifade etmede farklı yollar bulmaktadır ve bu ifade eylemi de sanatçıyı tanımada etkili olmaktadır. Yapıtlar, sanatçının kendini ifade etmede belirlediği bir rehber niteliğindedir. Bu durum, bir sanat yapıtını eleştirmede ve sanatçıyla ilgili yorumda anahtar role sahiptir. Sanatçıların

gözünden iç ve dış dünyaya aralanan kapıları oluşturan yapıtlar, zaman-mekân ilişkisini içerirken sanatçının düşünce dünyasına yaklaşmanın zorlu girişimini içermektedir. Ayrıca, insanın kendini tanıması ve değiştirme girişimi de kolay bir şey değildir (Adler, 2022: 8). Dolayısıyla, karmaşık bir alana dönüşen çağdaş sanat sınırları içinde bir sanatçının yapıtlarıyla ilgili değerlendirme yapmak, detaylı bir yaklaşımın gerekliliğini zorunlu kılmaktadır. Bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim deseniyle çalışılmıştır. Olgubilim (fenomenoloji) deseni ile derinlemesine ve detaylı bir araştırma yapılarak anlamını tam olarak kavrayamadığımız olgular ele alınmaktadır. Olgular, çevremizde yaşadığımız olaylar, yaşantılar, yönelimler ve kavramlar gibi farklılıklar gösterebilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 69). Mari Katayama'nın doğumsal bir anomali ile gelen fiziksel özelliğinin sanatsal yaratıcılığının odağında yer alması ilgi çekicidir. Araştırmanın kapsamında sanatçının bu sanat sürecinin yansımaları, çağdaş sanat anlayışında incelenmektedir. Mari Katayama'nın sanatında göstermiş olduğu üslup, deneyimlenemeyecek bir beden görünümünün merkezinde şekillendiğinden fenomenolojik bir yaklaşım ile ele alınmaktadır. Sanatçının yapıtlarında çağdaş sanat yaklaşımı ve sanatsal süreçteki yaratıcılığının izleri aranmaktadır.

2. MARİ KATAYAMA HAYATI

Japon sanatçı Mari Katayama, 1987'de Saitama'da doğmuştur. Mari Katayama milyonda bir görülen “Tibial Hemimelia”¹ (Doğuştan Kaval Kemiği Yokluğu) ile karşı karşıya kalmış ve dokuz yaşında iken sanatçının iki bacağı da ampute edilmiştir (Görsel 1). Mari Katayama'nın bacaklarındaki fiziksel durumunun yanında, yengeç kıskacına benzeyen yarık bir sol ele sahiptir (Campion, 2017). Sanatçı, bedenine ait olan bu özel durumunu, kültürel köklerinden gelen izlerle ve öznel bakış açısıyla oluşturduğu üslubuyla sanat yapıtlarında cesurca yansıtmıştır. Mari Katayama, çocukluk yıllarından gelen gözlemci ve araştırmacı ruhlu bir yapıya sahip olmuştur. Sanatçının küçük yaşlarda iki bacağının farklı bölgelerinden kesilmesinin ardından yaşamına dahil olan protezleriyle sanatsal yaratıcılığı ortaya çıkmıştır. Yapay protezler kullanarak yürümeyi öğrenmek için ise on iki ay harcamıştır (URL-1). Sanatçı, bedeninin özelliğine göre ve günlük yaşama eşlik etmesine yardım edecek şekilde bu takma uzuvları kullanmıştır (Görsel 2). Bu uzuvlara çeşitli tekniklerle uygun giysiler ve aksesuarlar tasarlamıştır. Sanatçının bedeninin görünümü ile ilgili olarak kullandığı giysiler, aksesuarlar yaşamının merkezine geçmiştir. Mari Katayama, küçük yaşta protez kullanmaya başladığından eyleme dönük gözlemleri ve diğer insanlarla kurduğu bağlarla ilgili olarak şunları söylemektedir; “...normal yürüme biçimlerini inceliyor ve taklit ediyor, diğer insanların nasıl yürüdüğünü gözlemliyordum” (Blythe, 2020). Katayama, çocuk yaşlarda kendine özel ayakkabılar giyerek, zorlu bir yaşam sürecinin içinde olmuştur. Ailesindeki üç kuşak kadında, sanatçının kullanması için kıyafet dikmiş ve bu kıyafetleri sanatçının kendisinin yapması için teşvik etmiştir. Özel tasarlanan kıyafetler sanatçının enstalasyonlarında

¹ Tibia hemimeli; tibia'nın tam ya da kısmi yokluğu ile örneklenen, çok nadir (1/1000000) görülen ve %30 iki taraflı olabilen doğumsal bir anomalidir (Karakurt, 2009: 17).

görülen yapma uzuvlar, tasarım kıyafetler, aksesuarlara dönüşmüştür. Ailesinden gelen bu yeteneğin ve zorunlu bir ihtiyaca dönüşen dikme eyleminin kökeni ile ilgili olarak sanatçı; “kalem tutmadan önce iğne iplik tutmayı öğrendim” ve “bir şeyi istiyorsan, yaparsın ” diyerek, yaratım süreciyle ilgili yaklaşımını vurgulamıştır (Champion, 2017). Sanatçı, çevresiyle kurduğu ifade şeklinde pek çok detayın etkilediğini ve önemseydiğini vurgularken Kazue Obata adlı öğretmenin “kitaplar aracılığıyla, herhangi biriyle zamanın sınırlarının ötesinde arkadaş olunur” sözünün onun hayal dünyasında yerini aldığını ifade etmiştir. Sanata olan düşkünlüğünün çocukluk yıllarına dayanması, büyükbabasının onu sık sık müzelere götürmesinden kaynaklanmaktadır. Mari Katayama, erken yaşlarda başlayan sanata ilgisini ve güzellik ile ilgili düşüncelerini kendi bedeni çerçevesinde yansıtmıştır (Blythe, 2020).

Sanatçı, 2012 yılında Tokyo Sanat Üniversitesi Intermedia Sanat Bölümü'nü 2012 yılında tamamlamıştır. Sanatçının sanat yaşamında sergilediği duyarlı ve orijinal tavır, bedeni etrafında dönmektedir. Mari Katayama başlangıçta dantel, deniz kabukları, işlemeli çeşitli doldurulmuş nesnelere uygulamaları ve portrelerini fotoğrafladığında kendisi için bir özel alanın aktivitesi şeklinde gelişmiştir (Champion, 2017). Mari Katayama için yaratıcılığın kendiliğinden gelen arzusu ve bedeniyle olan diyalogu sanatçının sanatın çekim alanına yönelmiştir.

Mari Katayama, otoportre yapıtlarını çeşitli işlemeli nesnelere, kendine has düzenlediği protezleri kullanarak kendine has bir tarz ile ortaya koymuştur. Sanatçı, Öjenik² Koruma Yasasının engelli veya akıl hastası insanları kısırlaştırma ortamında iletişim kurmakta dışlanmış ve yalnız hissetmiştir. Mari Katayama, benliğinin izini sürerken insanlarla iletişim kurmaya çalışmış ve aynı zamanda uluslararası etkinliklerde manken, şarkıcı ve açılış konuşmacısı olarak da çalışmıştır (Katayama, 2023). Sanatçı, insanların onu nasıl gördüğü ile içsel sorgulamayı eserlerinde yansıtmaktadır.

---

² “Öjenik politikalar, çocuklara sabah sporu yaptırılmasından insanların kalıtsal nedenlerle öldürülmesine kadar çok geniş bir alanı kapsamaktadır” (Fındık, 2022: 19).

Görsel 1. Mari Katayama. / Görsel 2. Mari Katayama'nın Süslenmiş Protez Bacaklarından Bazıları.

3. ÇAĞDAŞ SANATIN İFADE GÜCÜ

Sanatın yansıtma üstüne farklı olgularla (inanç, sembol, gelenek vb.) şekillenmesi zaman ve mekân ilişkisinde belirlemiştir. Ortaya çıkan sanat ürünlerinde, kimi zaman mağaralarda kimi zamanda toplum veya bireyin doğasına ait olanın özelinde, çeşitli olgu ve konularda kendini göstermiştir. Sanatın bu devinimli yolculuğunda sanatçının yaratıcı yönünün neleri işaret ettiğini eserlerde görmek mümkündür. Sanat, farklı zaman süreçlerinde kültürün ve yaratıcılığın göstergeleridir. Aynı zamanda sanat, duyguları ya da olguları başkalarına iletme şeklidir (Tatar, 2019: 15).

Modern sanatla gelen plastik dildeki değişimlerin kökeninde, sanatçının eylemselliği, çoğulcu ve kaotik bir arayış isteği koşulları yatmaktadır. Kübizm, Fütürizm gibi sanat akımlarının yeniden görme ve hareketi öne çıkarma deneyimleri, çağın getirdiği yoğun ve dinamik değişimine ayak uydurma çabası olarak da görülebilir. Aynı zamanda, bu değişimlere eşlik eden bir tüketim toplumu ve sarsılmış toplumsal yapıların içinde kalan sanat olgusu, sanatçıların öznel alanına doğrudan yönelerek eylemsel süreci de kapsamıştır. Modern sanatla birlikte pek çok sanatçı, farklı çıkış noktaları yakalamış, psikolojik, kültürel ve toplumsal iletileme temas eden yeni konu ve biçim arayışlarına yönelmişlerdir. Dolayısıyla, sanatta estetik ve güzellik anlayışında da bu değişimlere ayak uyduracak bir biçim arayışının da ortaya çıktığı görülmüştür. Günümüzde ise estetik anlayışı, farklı eğilimler doğrultusunda ele alınmaktadır. Bu eğilimler ise klasik felsefeye dayalı bir güzellik arayışı, izleyicinin beğeni yargısı, sanatsal yaratı ve estetik hazzın arayışı ve son olarak da deneysel estetik bağlamında ele alınabilmektedir (Tatar, 2019: 34).

Sanatçı Fernand Léger de yaşadığı çağın önceki zamanlara karşılık çok hızlı ve parçalanmış bir yaşantıyı sergilediğini belirtmiştir. Sanatçının bu yaklaşımı da sanatçının

divizyonizme götüren bir biçim arayışında gerçekleşmiştir (Antmen, 2019: 62). Bir başka yönelim içinde olan Jean Dubuffet'in içsel bir ifadeyle gerçekleştirdiği resimlerinde ise figürde aranan güzellik algısı bambaşka bir boyuta taşınmaktadır. Bu anlayış tarihöncesi dönemden modern döneme kadar geçen sürecin bir özeti gibidir. Sonuç olarak sanatta "ifade etme" eylemi birincil işlev olarak gerçekleşiyorsa, güzellik ile olan ilişkide de nesnel boyutun ötesinde aranan bir başka biçimsel dile dönüşmektedir. Sanatçının figürlerinde oluşan anlık ve içgüdüsel izlenimler, toplumsal yaşantılara dayanan olumsuz deneyimlerine işaret eden bir biçimlemeye dönüşmüştür. Sanatçının 1950 tarihli "Kadın Bedenleri" adlı resminde biçimsel yaklaşımında sergilediği ele alış psikolojik bir anlam barındırırken ideal estetiğın karşıtı bir tavır içinde ele alınmıştır (Hopkins, 2018: 30). İnsan bedeni, idealize edilmiş geleneksel yaklaşımların ötesinde modern çağın zorlayıcı değişimlerine ayna tutan birer sembol haline getirilmiştir.

Eleştirmen Harold Rosenberg, Soyut Dışavurumcu resimle birlikte başlayan "performansa dayalı" bir sürecin varlığını işaret etmiştir (Hopkins, 2018: 43). Performans bir hareketi barındıran süreç olup ruhsal hayat ile hareket arasında da dinamik bir ilişki söz konusudur (Adler, 2022: 15). Performans sanat hareketiyle akademik köklerinden sıyrılan ve yapıtta nesnel olanın ötesine taşınan bedenin varlığı öne çıkmıştır. Bu sanatsal değişimler, toplumsal deneyimlerin bir gösterimi olduğu kadar psikolojik ifadeleri açık bir şekilde sergilemektedir. Bunun yanında objelerin sanat yapıtlarında aktif bir yer edinmesi Marcel Duchamp'ın yaklaşımı belirleyici olmuştur. Duchamp'ın "hazır yapıtlar"ının getirdiği yenilik çağdaş sanatçıların elini hiç çekemeyeceği bir alana dönüşürken disiplinlerarası yaklaşımın da önü açılmıştır. Sanatçının "Büyük Cam" adlı yapıtında "romantik aşktan bilimsel mutlaklığa kadar genişleyen karmaşık bir insani heves düzeneği içinde girift bir bilimkurgusal mekanomorf kümesi" oluşturması, sanatta ifade yolunun seçenekleri üzerine ihtimalleri çoğaltmıştır (Hopkins, 2018: 47). Bedenin kavramsal bir boyutta, politik ve siyasi alana yaptığı eleştirel bir görünümle simgelemesinde Tanja Ostojic'nin "Looking for a Husband with EU Passport" adlı yapıtı söylenebilir (Hopkins, 2018: 312). Frida Kahlo'nun otoportre resimlerinde, bedeninde biçimlenen yaşamın acı izleri, hisleri ve sanatın diliyle ulaşan bu duyumsama güçlü bir yaratıcı itkiyi göstermektedir. Sanatçı bedenini yalın bir dille sanatının ana mesajını içeren öznesine dönüştürmüştür. Dolayısıyla, toplumsal ve bireysel sorunlar, acılar, eleştiriler doğrudan bedene yüklenen anlamlar yoluyla izleyici ile buluşturulmaktadır.

Köklü değişimler içinde fotoğrafın sanat olgusu içinde yerini almasıyla bambaşka bir ifade dili açığa çıkmıştır. Fotoğrafın başlangıçlarda resimsel anlayışla ilişkili ele alındığı görülmektedir. Giderek olgu ve olaylara ait düşüncelerin aktarımında yeni paradigmlar ışığında fotoğrafın görsel ve metin bağlamında güçlü bir anlatı diline ulaşması sanatçılara yeni bir soluk olmuştur (Tatar, 2019: 307). Artık fotoğraf sanatı, kapsayıcı ve etkili bir araç olarak sanatın yeni görsel dilini oluşturan önemli bir araca dönüşmüştür. Terry Smith, çağdaş sanat kavramına yönelik olarak kuşkuyu, deneyselliği, varlık ve zaman arasındaki çeşitliliğe işaret etmektedir (Hopkins, 2018: 330). Sanat

araçlarının çoklu bir bakışa çeşitlendiği ortamda, fotoğrafın geleneksel yöntemlerin dışında bir otoportre fikriyle ve yeni bir anlatım diliyle karşılık bulduğu görülmektedir. Man Ray'ın "The Portrait of My Soul" adlı gerçeküstü eğilimindeki fotoğrafı, otoportre türünde özgün bir yer edinmiştir. Bu fotoğraf çağdaş dünya algısında yeşeren bir betimleme yönteminin yeni ürünlerine dönüşmektedir. Fotoğrafın kendi alanı içinde felsefi ve psikolojik bir yaklaşımla izleyiciye ulaşan bir dışavurumunun kapıları aralanmıştır (Yelmen, 2018: 23). Mari Katayama'nın fotoğraflarında görülen beden, dışavurumcu ve gerçeküstü vurguyla birleşerek mitolojik bir dünyanın içinden gelen gerçek ve yeni içsel bir güzelliğin aynasına dönüşmektedir.

3. MARI KATAYAMA'NIN YAPITLARINDA ÖZNELİĞİN ÇAĞDAŞ GÖRÜNÜMÜ

Beden, Mari Katayama'nın özgürlük alanına dönüşerek farklı bir dünyanın bir aracı olarak karşımıza çıkmaktadır. Mari Katayama, "benim için yaratmak ve yaşamak aynı şey" diyerek, sanatı için nasıl bir tutku içinde olduğunu göstermektedir (Champion, 2017). Genç sanatçının sahip olduğu fiziksel koşulları, dinamik ve cesur bir ifade alanının çerçevesini de oluşturmaktadır (Görsel 3). Sanatçı bu fotoğrafında, çok elli bir figür karakterine bürünmüştür. Mari Katayama, bedenini eserlerinin ana merkezine alarak çağdaş "Venüs" kimliğini bedeniyle bütünleştirmektedir. Sanatçının çağdaş sanatın bütüncül ifade anlayışını ele alışındaki duyarlılık ve cesur yönelim bir aktivist coşkusunda görülmektedir. Mari Katayama'nın çalışmalarını kavramsal bir çerçevede ve bedeni etrafında sarmalanan donanımları, süsleri, fotoğraf karesinde verdiği pozlarla kafa karıştırıcı bir çerçeve çizmektedir. Sanatçı, çağdaş sanatın olanaklarını ve düşüncesini bütünleştirebilmiştir. Yapıtlarının dikkat çekici oluşu, bedenin fiziksel farklılığının odağında olan yaratıcılık algısı ve izleyiciye bıraktığı görsel paradigmada yatmaktadır. Katayama'nın sanat üretimlerindeki gizem, bambaşka bir görüntünün var olan gerçekliğini açık bir şekilde yansıtmaktadır. Tate Modern'de fotoğraf küratörü Simon Baker, Katayama'nın çalışmalarını kimlik ve performansa vurgu yapan göze çarpıcı işler olarak nitelerken Cindy Sherman, Jeff Wall ve Matthew Barney'den izler taşıdığını, ancak inanılmaz kişisel bir hikâyeyi sunduğunu ifade etmektedir (Champion, 2017).

Sanatçının yapıtlarının çoğunluğunu kendine has kurguladığı otoportreler oluşturmaktadır. Bu otoportreler, Katayama'nın yaşamsal alanlarında düzenlenen iç mekanların içinde kendini merkeze alan bir şekilde gerçekleşmektedir. Bedenin görünümünü açık ve cesur bir yolla sergilerken içsel dünyasının kapılarını izleyiciyle paylaşma düşüncesini yansıtmaktadır. Bu sahnelerde sanatçının protez olarak kullandığı uzuvlar ve bu uzuvlara hazırlanan süslemeli giysiler, çeşitli aksesuarlar fotoğraf karelerinde estetik bir görünümün parçasına dönüşürler. Kesik bacaklara ve yengeç kısılcasına benzeyen yarık bir sol ele sahip olmasının yanında yengeç burcunda dünyaya gelen Japon sanatçının yapıtlarında yengeç motiflerine yer verdiği görülmektedir. Dolayısıyla, yapıtlar bedensel varoluşu ile ilgili dokunuşlar barındırmaktadır. Mari Katayama, vücudunu bir tür canlı heykel gibi kullanması ile şekillenen sanatıyla ilgili

yorumlarında; "vücudumu işimden ayıramazsınız...ben engellerimden sanat yapmıyorum" diyerek sahip olduğu bedeniyle olan ilişkisini belirtmektedir (Champion, 2017). Böylece, yapıtlarında görüntüsünün sunduğu görselliği ve yaşantısındaki farklı alanları temsil etmektedir. Mari Katayama'nın klasik bir güzellik anlayışının dışında çağın insanını ve bedensel farklılığını da içine alarak yeni bir güzellik algısının peşinden gitmektedir.

Görsel 3. Mari Katayama, "Bystander #02", 2016.

Sanatçı çalışmalarında bedenini özne durumuna sokan bir anlayış ile birlikte enstalasyonlar, fotoğraflar, resimler ortaya koymuştur. Bu enstalasyonlarda da Mari Katayama, iç mekânda oluşturduğu çeşitli alanlar düzenlemektedir. Seçilen alanlarda objeler, fotoğraflar, çeşitli uzuvlar şeklinde tasarlanmış süslü dekoratif gibi duran parçalar, oyuncaklar gibi çok çeşitli aksesuarlar mekânı kapsamaktadır. Sahnelemeye benzer bir kurguyla hareket eden Mari Katayama, dinamik bir şekilde izleyicinin dikkatini çekmeyi başarmaktadır. Sanatçı, bu enstalasyonlarında bir resimde yer alan detaylar gibi, çevresinde dolaşan objeleri içselliğiyle düzenlemektedir. Bu düzenlemelerin merkezinde açık bir ifade ile kendine yer vermektedir. Mari Katayama, bir çalışmasında, manken gibi krem rengi bir korse giyinmiş halde fotoğrafın ortasından izleyiciye dönük konumlandırılmıştır (Görsel 4). Sanatçı, mistik bir ışıklandırmayla aydınlatılmış mekânda, kişisel eşyalarıyla çevrili, XVI.Louis tarzı bir çift kişilik koltukta oturur vaziyettedir. Sanatçının yanında gerçek boyutlu bir oyuncak bebek, kendisinin elle dikilmiş bir kopya kuklası, yerde de yaprak, kelebek resimleriyle süslenmiş ve atılmış protez bacakları, ayakkabıları da parlak bir ışıkla süslenmiş bir düzenleme içindedir (Campion, 2017). Mari Katayama, fotoğraflarında kendini teatral bir sahnenin içinde kurgulamaktadır. Katayama, bu fotoğraf karelerinde, dikkati karmaşık bir şekilde düzenlediği gövdesinin çevresini kaplayan ve uzuvlarına eklenen elişi ile yapılmış parçaların arasında seyirciyle bir diyalog içinde yer almaktadır. Katayama, iç mekânda

gerçekleştirdiği enstalasyonlarında, çağdaş bir yorumla kişiselliğine dair hesaplaşmanın ruhunu yansıtan etkileyici sahneleri oluşturmaktadır.

Çağdaş sanat anlayışında sanatçının kendini ortaya koyduğu farklı disiplin alanları sanatçı için temel olan ifade meselesini sergilemesinde özgür bir alan sunmaktadır. Dolayısıyla Mari Katayama da bu olanakları açık bir şekilde bir araya getirmektedir. Sanatçının fotoğraflarında ve enstalasyonlarında sanat tarihinin etkilerine yer verdiğini otoportre anlayışına çağdaş bir yorum kattığını söylemek mümkündür. Sanatçı bedensel durumunu, duygusal bir dille, öznelliğini özgür bir duruşla çekince fikri gözetmeksizin izleyicinin karşısına sunmaktadır. Bedenine ait olan farklılıklar, sanatçının yaratıcı kimliğinin sembolü olurken sanatsal üretimi için itici gücü ve gerekçesi haline dönüşmektedir. Sanatçının bedeninin farklılığını öne çıkaran psikolojik etki kuvvetli bir biçimde hissedilmektedir. Alfred Adler'in (2022: 3) belirttiği gibi, "ruhsal hayatın yapısını belirleyen en önemli etkenler, ilk çocukluk günlerinde oluşmaktadır" ve sanatçının dokuz yaşında iken bacaklarını kaybetmesi sanat yaklaşımını açıklayıcı bir niteliğe de sahiptir.

Mari Katayama, sanat eserlerini gerçekleştirirken anlaşılacak ve duygularını başkalarıyla paylaşmak isteği içindedir (Blythe, 2020). Sanatçının iç mekânda enstalasyonunun bir parçası ve sanat söyleminin merkezinde kendini konumlandırması, izleyiciyle iletişim kurma ve anlaşılma gibi bir düşüncenin var olduğunu söylemek mümkündür. Sanatçı, yaşamını sürdürürken içinde bulunduğu fiziksel duruma ait vurguyu öne çıkartarak kabulleniş ile birlikte kendisine ve sanat alımlayıcısına yönelttiği bir duygu durumunu göstermektedir. Bu sezgisel yaklaşım, izleyicide ilgi ve empati kurma düşüncesini doğurmaktadır. Bir başyapıtın sunduğu görsel büyüleyici etki gibi Katayama'nın çalışmalarında da dikkatle yeniden bakmayı ve hayal etmeyi sağlayan çekici bir etki görülmektedir. Görülen gerçekliğin ötesinde bir duyumsama hissi uyanmaktadır. Sanatçıyı çevreleyen objeler, bedenine göre hazırladığı uzuvların giysileri, ışıktandırmalar, belli bir ahenk ile yerleştirilmiş tüm aksesuarlar sanatçıyı vurgulamaktadır. Sanatçı, bireyin güzellik ve varlıkla olan ilişkisini kendi bedeni üzerinden gerçekleştirdiği sanat uygulamalarında içsel bir sezikle göstermektedir. Çağdaş sanatın sunduğu farklı tekniklerin birlikteliği, Katayama'nın yapıtlarında rahatlıkla buluşmaktadır. Sanatçı, sanat tarihinin ustalarından etkilenmesini yapıtlarında hissettirmektedir.

Mari Katayama, "You're Mine" adlı enstalasyonunda vücudunun kalıbı alınarak yapılan bir figür ve aynanın yerleştirilmesi ile gerçekleştirilmiştir (Görsel 5). Ardından bu figürün yüzeyi yamalı deri parçaları ile kaplanmış, saçından bir peruk yapılmış ve yüz kısmına da bir ayna yerleştirilmiştir (Blythe, 2020). Bu düzenleme, sanatçının kendi bedeni ile olan ilişkisini yansıtırken ayna ile öteki insanların aynadaki buluşma, yansıtma ve bu figürün bünyesine dahil olma fikrini de yansıtmaktadır. Ayna, diyalogun ve empatinin karşılıklı bir ilişki kurma düşüncesinin sembolü gibidir. Ayna aynı zamanda

diğer yüzleri yansıtırken bir anlığına o vücuda sahip olma düşüncesi üzerine bir refleks etkiyi barındırmaktadır.

Görsel 4. Mari Katayama, Enstalasyon. / Görsel 5. Mari Katayama, “You're mine #002”, 2014, Enstalasyon.

Sanatçının fotoğraflarında yer alan oyuncak bebekler, Japon kültüründe yer alan geleneksel kukla sanatının izlerini taşımaktadır. Sanatçı, Naoshima Onna Bunraku³ ile karşılaşmasından sonra performanslarında çeşitli kukla ve benzeri objelere yer vermiştir. Katayama, Bunraku'dan esinlenerek bedenini sanatsal yaratı sürecinin içinde konumlandırmıştır (Görsel 6).

Görsel 6. Mari Katayama, Enstalasyon, 2014.

Mari Katayama'nın modellik yapmak, performans sergilemek ve şarkı söylemek olarak gösterdiği sosyal ortamından gelen dinamizm sanatsal sürecini besleyen bir alana dönüşmüştür. Sanatçı, yaşantısından şekillenen yaratıcılığın izlerini sanat yapıtlarına taşımaktadır. Fotoğraflarında görülen çok parçalı aksesuarlardan oluşan bedeni kapsayan ve tamamlayan objeler sanatçının içsel bağ kurduğu anlam yüklü nesnelere dönüşmektedir. Sanatçı bu süreç ile ilgili olarak şunları ifade etmektedir;

³ Naoshima Adası, Edo Dönemi'nde Shogunate'nin kontrolü altında olup antik çağlardan beri aktif bir performans sanatı kültürüne sahiptir. “Naoshima Onna Bunraku” kukla tiyatrosu ise bunun bir temsilcisidir. Kukla ustaları da 1948'den itibaren tamamen kadın olmuştur (ArtSetouchi, 2022).

“... sıkıldığımı hissettiğimde veya düşünmek ya da iş üretmek için biraz zaman istediğimde eve dönüyorum. Evin içinde ve dışında farklı roller oynamayı öğreniyorum... evde her şey o kadar düzenli ki orada protezsiz bile çalışmak benim için gerçekten kolay ve rahat. Fotoğraf çekmek ve detaylandırmak çok kolay, bu da işimi çok eğlenceli kılıyor... doğal ortamları kontrol edemezsiniz, bu yüzden tüm tesadüfi ve tesadüfi olayların tadını çıkarıyorum” (Blythe, 2020).

Görsel 7. Mari Katayama, “just one of those things #002”, 2021.

Çağdaş sanat örneklerinde sanatçıların psikanalize ve klasik mitolojiye ilgi duydukları bilinmektedir. Bu ilgi, “modern insan” teması etrafında yoğunlaşırken yeniden yorumlamaların önünü açan beklentileri de açığa çıkarmaktadır. Aynı zamanda bu “modern insan” söylemi, yabancılaşma ve güvensizliği yansıtan kaotik bir çelişkiyi barındırmaktadır (Hopkins, 2018: 17-18). Katayama'nın eserlerinde görülen bireysel yaklaşımda içe dönük deneyim ve algı boyutunun izleyiciyle paylaşma, gösterme düşüncesini görmek mümkündür. Sanatçı, otoportre fotoğraflarında yalnızlığın içine yerleştirdiği ve farklılık gerçeği üzerine kurguladığı görüntüyü izleyiciyle barışık, gizemli ve etkileyici bir dil kullanarak izleyiciyle buluşturmaktadır (Görsel 7).

Mari Katayama; “bir kadın, bir anne, bir kız ve bir eş olarak, protezli ya da protezsiz olarak, tüm deneyimlerin yapıtlarıma olumlu bir etki olarak yansımaktadır” şeklinde kendini ifade ederken özel yaşamındaki içe dönük benliğini ve bir sanatçı olarak daha dışa dönük benliğini sergilediğini de vurgulamaktadır (Blythe, 2020). Sanatçının kendi dünyasında gösterdiği güçlü duruş, yapıtlarına sakin, gizemli ve merak uyandıran bir atmosferde yansıtılmaktadır. Bu sürecin aynası gibi olan “Görgü Tanığı” (2016) adlı çalışması da dikkat çekici bir görseleliğe sahiptir (Görsel 8). Sanatçı, bedeniyle kurduğu ilişkide başkalarıyla ve yaşamla olan uyum sürecine dair bir bağ kurmaya çalışmaktadır.

Görsel 8. Mari Katayama, “bystander #14” (Görgü Tanığı), 2016.

Mari Katayama, Avrupa resim sanatında yer almış Sandro Botticelli ve John Everett Millais gibi klasik ressamın yapıtlarına göndermeler yapmaktadır (Görsel 9-10). Mari Katayama'nın “bystander #14” adlı çalışması, Botticelli'nin “Venüs'ün Doğuşu” adlı eserindeki mitolojik sahnenin yarattığı uçucu ve ilham veren güzelliği ile Piscoletto'nun “Paçavralar İçinde Venüs” adlı yapıtında görülen çağdaş zamanın bozuntuya uğramış güzelliğin matemi arasında bir köprü gibidir.

Görsel 9. Sandro Botticelli, “Venüs'ün Doğuşu”, 1482. / Görsel 10. John Everett Millais, “Ophelia”, 1851.

Mari Katayama, dantellerle süslenmiş nesnelere donanarak güzellik ile olan ilişkisini öne çıkarmaktadır. Bunun yanında sanatçı, yapıtlarında dikiş ile gerçekleştirdiği objelerde kırık bir kalp motifini kullanmakta ve şunu ifade etmektedir; “benim için aynalı bir küre gibi parıldayan kırık bir kalp, kusursuz bir şekilde parıldayan bir kalpten daha güzeldir” (Blythe, 2020). Sanatçının hassas bir duyarlılığa sahip profil çizerken yapıtlarında da bu duyarlılığını açıkça sergileyen bir tavır içinde olduğu görülmektedir. Mari Katayama, fiziksel ve psikolojik etkilerin sonuçlarına karşı sanatsal yaratıcılığının bünyesinde güçlü bir yaratım sürecine girerek kadın ve güzellik ilişkisini sakın, duyarlı bir duruşu yansıtmaktadır.

4. SONUÇ

Mari Katayama, günümüz sanat dünyasının genç sanatçıları arasındadır. Sanatçının ortaya koyduğu çalışmalarında dikkat çekici fotoğrafları ayrı bir öneme sahiptir. Çünkü, bu fotoğraflarda doğuştan gelen bedensel farklılığa sahip olan sanatçı, tema olarak kendini kullanmaktadır. Sanatçının vücuduyla ilgili çekinceleri ya da gizleme hali görülmez. Aksine sanatçı, bu durumu doğal bir görünümün sıradanlığı ve cazibesini keşfettiren büyümlü bir atmosfere taşımaktadır. Sanatçı, kendi bedenini simgesel bir motif gibi anlam katarak normalleştirmekte, kendi ve izleyicisi arasında ikna edici bir tutuma dönüştürmektedir. Çağdaş sanatın kavramsal ve nesnel gücü içinde sanatçı, nefes alan ve bunu duyumsatan bir kapsamda değerlendirilebilmektedir. Mari Katayama'nın yapıtlarında, göz alıcı ve derinliklerde beliren zihinsel bir etkileşimin dışavurumcu hayal dünyasının dinamikleri sezilmektedir. Çağdaş sanat anlayışında bireyin özgür ifade yollarının sanatçılara kucak açması, farklı olana yeni bir gözle bakabilmeyi sağlamaktadır. Mari Katayama'nın gözüyle sanat, iyileştirir ve karşılıklı iletişimin tüm kapılarını aralayan bir araç haline dönüştürür. Mari Katayama, doğuştan gelen bedenine ait farklılıkla yaşantısına ve yaratıcılığına yeni bir bakış getirmenin yollarını aramaktadır.

KAYNAKÇA

- Adler, A. (2022). *İnsan Tabiatını Tanıma*, Çev. Dr. Ayda Yörükân, 22. Basım, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları: İstanbul.
- Antmen, A. (2019). *Sanatçılardan Yazılar ve Açıklamalarla 20. Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar*, Sel Yayıncılık: İstanbul.
- ArtSetouchi, (2022). <https://setouchi-artfest.jp/en/artworks-artists/artists/210.html>, Erişim Tarihi: 02.04.2023
- Blythe, F. (2020). <https://hero-magazine.com/article/169283/mari-katayama-japanese-artist> Erişim Tarihi: 04.04.2023
- Campion, C. (2017). <https://www.theguardian.com/artanddesign/2017/mar/06/mari-katayama-japanese-artist-disabilities-interview> Erişim Tarihi:04.04.2023
- Fındık, B. (2022). Öjeni Kavramına Genel Bir Bakış. *Socrates Journal of Interdisciplinary Social Studies*, 22, 15-20.
- Hopkins, D. (2018). *Modern Sanattan Sonra 1945-2017*, Çev. Firdevs Candil Erdoğan, Hayalperest Yayınevi: İstanbul.
- Karakurt, L. (2009). Tibia Hemimelisi, Cilt: 8 Sayı: 3-4 *TOTBİD (Türk Ortopedi ve Travmatoloji Birliği Derneği) Dergisi*, s: 17-23.
- Katayama, M. (2023). <http://marikatayama.com/cv-2/> Erişim Tarihi:03.04.2023
- Tatar, O. (2019). *Dijital Çağda Fotoğraf Sanatı Hipermetin ve Değişen Estetik Anlayışı*, A7 Kitap Yayıncılık: İstanbul.
- URL-1 (2019), <https://www.labiennale.org/it/arte/2019/partecipanti/mari-katayama> Erişim Tarihi: 02.04.2023
- Yelmen, M. F. (2018). Gerçeküstücü Fotoğraflarda Psikolojik Anlam: Man Ray Örneği. *Görünüm, Kocaeli Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*, 3 (4), 20-27. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gorunum/issue/38661/449117>
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 11. Baskı, Seçkin Yayıncılık: Ankara

Görsel Kaynakça

Görsel 1: Mari Katayama,

<https://www.theguardian.com/artanddesign/2017/mar/06/mari-katayama-japanese-artist-disabilities-interview> Erişim Tarihi: 05.04.2023

Görsel 2. Mari Katayama'nın Süslenmiş Protez Bacaklarından Bazıları,

<https://www.theguardian.com/artanddesign/2017/mar/06/mari-katayama-japanese-artist-disabilities-interview> Erişim Tarihi: 05.04.2023

Görsel 3. Mari Katayama, “Bystander #02”, 2016,

<https://www.theguardian.com/artanddesign/gallery/2017/mar/06/haunting-photographs-mari-katayama-tibial-hemimelia-japanese-artist> 01.04.2023

Görsel 4. Mari Katayama, Enstalasyon.

<https://www.akionagasawa.com/en/exhibition/leave-taking/> Erişim Tarihi: 05.04.2023

Görsel 5. Mari Katayama, “You’re mine #002”, 2014, Enstalasyon,

<https://www.theguardian.com/artanddesign/2017/mar/06/mari-katayama-japanese-artist-disabilities-interview> Erişim Tarihi: 05.04.2023

Görsel 6. Mari Katayama, Enstalasyon, 2014, [https://hero-](https://hero-magazine.com/article/169283/mari-katayama-japanese-artist)

[magazine.com/article/169283/mari-katayama-japanese-artist](https://hero-magazine.com/article/169283/mari-katayama-japanese-artist) Erişim Tarihi: 05.04.2023

Görsel 7. Mari Katayama, “just one of those things #002”, 2021, C-print, 60 x 90 cm, ed.5.,

<https://www.akionagasawa.com/en/exhibition/leave-taking/> Erişim Tarihi: 05.04.2023

Görsel 8. Mari Katayama, “bystander #14” (Görgü Tanığı), 2016.

<https://hero-magazine.com/article/169283/mari-katayama-japanese-artist> Erişim Tarihi: 05.04.2023

Görsel 9. Sandro Botticelli, “Venüs'ün Doğuşu”, 1482,

<https://www.telegraph.co.uk/travel/destinations/europe/italy/tuscany/florence/articles/florence-the-beauty-that-inspired-botticelli/> Erişim Tarihi:05.04.2023

Görsel 10. John Everett Millais, “Ophelia”, 1851,

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/94/John_Everett_Millais_-_Ophelia_-_Google_Art_Project.jpg Erişim Tarihi: 05.04.2023